

Posudek oponenta disertační práce

RNDr. Lukáš Nekolný (2024): Zoo jako sociálně konstruované instituce v měnicích se společenských a teritoriálních kontextech. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 290 s.

Posuzovaná disertační práce RNDr. Lukáše Nekolného **Zoo jako sociálně konstruované instituce v měnicích se společenských a teritoriálních kontextech** se věnuje tématu, které je v rámci geografie poměrně málo studováno, na což sám autor opakovaně upozorňuje. S tím souvisí i poměrně malé množství relevantní odborné literatury zaměřené přímo k tématu, se kterou autor mohl pracovat, zejména pak v zasazení studované problematiky do českého prostředí. Tématu zoo a jejich role se však autor věnuje dlouhodobě, takže problém nedostatku literatury překonává. O to více téma své práce zasazuje do širšího kontextu, takže ve výsledku je seznam citované literatury úctyhodně obsáhlý.

Rovněž cíle práce a výzkumné otázky jsou velmi široce formulovány, což odpovídá tomu, že téma je v geografickém výzkumu nové a je tedy nutno jej do výzkumu geografie obecně a geografie cestovního ruchu konkrétněji zasadit. Z novosti tématu vyplývá to, že autor chce čtenáře seznámit se studovaným fenoménem komplexně v jeho regionálních a časových proměnách (viz cíl kriticky reflektovat vývoj sociálního konstruktů zoo v Evropě s důrazem na geografické odlišnosti postsocialistického středoevropského regionu).

Teoretické zasazení práce představuje kapitola Obecná východiska výzkumu zoo, v níž se autor věnuje především sociální a sociálně-geografické problematice v souvislosti proměn vztahu společnosti k přírodě/krajině/zvířatům. Diskutovány jsou pojmy a koncepty geografie cestovního ruchu a pozice zoo v rámci studia cestovního ruchu a návštěvnických aktivit. V této kapitole bych měla připomínku pouze k tabulce č. 2 (Typologie turistických cílů), kde přiřazení různých cílů ke čtyřem zvoleným aktivitám je přinejmenším sporné a vyžadovalo by větší zdůvodnění. Pokud se budu držet tématu zoo, proč jsou zoo, botanické a zejména zámecké zahrady zařazeny mezi přírodní aktivity, když se jedná jednoznačně o člověkem konstruované prostory? Rovněž tak mi není jasné, proč jsou důlní díla zařazena pod kulturně-historické aktivity, kdežto technické památky a zajímavosti pod technické aktivity. Tabulka byla podle citace převzata v diplomové práci autora a rozhodně by si zasloužila další promyšlení a větší diskusi.

Ve třetí kapitole (Zoo – definice a funkce) autor kromě v názvu zmíněných definic a popisu (proměn) funkcí navrhuje i typologii zoo, čímž naplňuje první z cílů práce (na základě rešerše literatury, databází a dalších zdrojů vytvořit nový expertní typologický systém zoo s co nejširší platností). Typologie je poměrně podrobná a zároveň přehledná. Stanovení typologie pak autorovi velmi usnadňuje další práci, odstraňuje terminologickou nejistotu a nejasnost a přispívá k přehlednosti dále prezentovaných výstupů. Umožňuje také dobře pochopit a popsat vývoj jednotlivých sledovaných objektů, z nichž některé své typologické zařazení mohly v průběhu doby měnit.

Metodika práce je přehledně prezentována. Autor vychází zejména z různých databází a ročenek jednotlivých institucí a organizací. Musel se potýkat s mezerovitostí a nejednotností dat, kterou ale vhodně zvoleným metodickým postupem překonává. Jasně stanovaná kritéria zpracování dat se pak odráží v dobře zpracovaných a přehledně prezentovaných výstupech.

Pátá kapitola (Zoo – vývoj sociálního konstruktů) naplňuje hned čtyři cíle práce – představit vývoj zoo v Evropě, co určilo současnou podobu zoo a tematizace v rámci konceptu zoo. Kapitola je pojata především vývojově a pojednává o jednotlivých objektech z hlediska vývoje celého konceptu zoo, způsobů prezentace jejich hlavních atraktivit (zvířat) a očekávání a preferencí návštěvníků.

Šestá kapitola je pak zaměřena na zoo ve střední Evropě a specificky zejména v České republice. Zaměřuje se především na odlišnosti, časové posuny, ale i shody s vývojem zoo v určujících centrech západního světa (především Evropy, ale i USA). Je zaměřena rovněž na vývoj konceptu zoo a jeho uplatnění a časové proměny ve střední Evropě, zejména pak v České republice. Dále na analýzu návštěvnosti a změny v prezentovaných zvířatech. Ohledně návštěvnosti je velmi zajímavá tabulka 34 s daty o vývoji návštěvnosti v zoo v ČR vzniklých po roce 1989. Chybí mi však srovnání se staršími zoo vzniklými před rokem 1989. Bylo by zajímavé srovnat návštěvnost „starých“ a „mladých“ zoo, zda a jak se liší z hlediska absolutních čísel, trendů a jakou roli hraje to, když je v jednom sídle více zoo. Proč není v tabulce 23 (s. 193) v postsocialistickém regionu uvedeno ani jedno safari? Přitom Safari park Dvůr Králové je v tab. 5 uváděn jako příklad safari v ČR.

Disertační práce je zpracována velmi podrobně s ohledem na představené cíle (představit vývoj zoo jako konceptu, změny v prezentaci zoo a samotných zvířat, návštěvnost zoo v rámci cestovního ruchu). Je psána kultivovaným jazykem s minimem překlepů. Jedinou výtku ke stylu práce mám v tom, že autor poměrně často opakuje již uvedené informace.

Typicky když chce navázat a rozvinout myšlenku napsanou dříve, stručně zopakuje již řečené údaje. Při celkovém čtení práce to však působí poněkud opakujícím se dojmem a zbytečně to navyšuje již tak obsáhlý text. Naopak by bylo vhodné zařadit alespoň několik přehledných map lokalizace popisovaných zoo (v ČR, ve střední Evropě, v západním světě).

Po přečtení celé práce samozřejmě zůstávají či vznikají další otázky a náměty výzkumu, což ukazuje potenciál studovaného tématu. S ohledem na srovnávání vývoje zoo v západním světě a v postsocialistickém regionu mě napadají otázky, jak byla politická ideologie promítána do celkového konceptu zoo a (sestavování) kolekcí prezentovaných zvířat? Projevovala se ve středoevropských kolekcích zvířat lepší dostupnost zvířat ze socialistického bloku nebo se naopak zoo snažily tuto skutečnost potlačit a prezentovat především ikonická zvířata? Při šíření konceptu zoo autor zmiňuje princip difuze. Projevuje se i v současnosti při zakládání nových zoo?

Předložená disertační práce je kvalitně zpracována, podložena relevantní odbornou literaturou a vlastním výzkumem autora. Doporučuji proto práci L. Nekolného k obhajobě a v případě úspěšné obhajoby udělení vědeckého titulu „doktor“.

RNDr. PhDr. Markéta Šantrůčková, Ph.D.

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu
a okrasné zahradnictví, v.v.i.
Květnové náměstí 391
252 43 Průhonice

V Praze, dne 18. března 2024